

Сорокін Андрій Анатолійович,
*аспірант кафедри міжнародних відносин і суспільних наук
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України
orcid.org/0000-0002-3008-3711
andrijsorokin1996@gmail.com*

РОЛЬ ГАЗЕТИ «ЕКРАН І ЖИТТЯ» У ВИСВІТЛЕННІ ВИБОРІВ 1990 РОКУ В МІСТІ КИЄВІ

Стаття присвячена вивченню внеску газети «Екран і життя» як друкованого органу Київської кіностудії ім. О. Довженка у висвітлення специфіки республіканських і місцевих виборів 1990 р. в м. Києві. З'ясовано, що початок відображення проблематики вказаних виборів на шпальтах досліджуваної газети пов'язаний із оприлюдненням у номері від 3 липня 1989 р. звіту про засідання ідеологічної комісії Радянського райкому Комуністичної партії України (КПУ) м. Києва з обговоренням минулих виборів народних депутатів СРСР і виробленням заходів для підготовки до республіканських і місцевих виборів 1990 р. Виявлено, що надалі впродовж 1989 р. на шпальтах газети «Екран і життя» не обговорювалися законопроекти про вибори, натомість увага до проблематики виборів зросла в листопаді 1989 р. з висвітленням розгляду на засіданні парткому кіностудії питань про взаємодію з міським компартійним керівництвом і схвалення передвиборчої платформи Радянської районної партійної організації. Уже в грудні 1989 р. редакція газети «Екран і життя» започаткувала рубрику «Ваш вибір» із першою публікацією у вигляді роз'яснень юрисконсульта кіностудії. Пік публікацій про вибори в газеті «Екран і життя» припав на січень-лютий 1990 р. в контексті висунення й реєстрації кандидатів у депутати Верховної Ради Української РСР, Київської міської та Радянської районної Рад народних депутатів м. Києва. Хронологічно першими серед означених матеріалів були звіти про проведення IX об'єднаного пленуму правління й ревізійної комісії Спілки кінематографістів України та конференції трудового колективу Київської кіностудії ім. О.П. Довженка з висуненням кандидатів у депутати. Надалі оприлюднено отримані від окружних виборчих комісій редакцією багатотиражної газети списки кандидатів у депутати Верховної Ради Української РСР та Київміськради в низці виборчих округів із наведенням центрів міських виборчих округів. Упродовж лютого 1990 р. в газеті «Екран і життя» опубліковано передвиборчі програми працівників Київської кіностудії, що балотувалися як кандидати в депутати Київміськради й Радянської райради м. Києва. Утім проблематику виборів у газеті «Екран і життя» припинили висвітлювати з березня 1990 р., через що в її номерах відсутні відомості про підсумки виборів. За результатами дослідження з'ясовано, що передумови й перебіг виборів 1990 р. в газеті «Екран і життя» висвітлювали в часових межах із липня 1989 р. по лютий 1990 р. переважно в межах Радянського району м. Києва.

Ключові слова: газета, «Екран і життя», вибори, виборчий округ, кандидат, висунення, передвиборча програма.

Sorokin Andrii,
*Postgraduate Student at the Department of International Relations and Social Sciences
of the Faculty of Humanities and Pedagogy
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
orcid.org/0000-0002-3008-3711
Researcher ID: AAE-4661-2022
andrijsorokin1996@gmail.com*

THE ROLE OF THE NEWSPAPER “EKARAN I ZHYTTIA” IN THE COVERAGE OF 1990 ELECTIONS IN KYIV

The article is devoted to study the contribution of the newspaper “Ekran i zhyttia” as the press organ of the Kyiv Dovzhenko Film Studios in the coverage of 1990 republican and local elections in Kyiv. It's found that the beginning

of the representation of problems of the mentioned elections was related to the publication of the report in the issue of 3 July 1989 on the meeting of the ideological commission of the Radianskyi district committee of the Communist Party of Ukraine (CPU) with discussions on the past 1989 elections of People's Deputies of the USSR and development of measures to prepare for 1990 republican and local elections. It's discovered that later during 1989 there were no discussions about the draft electoral laws, but along with this the attention to the called elections increased in November 1989 due to the coverage of the consideration of questions of the interaction with leaders of the Kyiv City branch of the CPU and the approval of the electoral platform of the Radianskyi district party organization. In December 1989 the editorial board of the newspaper "Ekran i zhyttia" launched the column named "Your choice" with the first publication in the form of clarification of the legal adviser of the film studios. The peak of publications on elections in the newspaper "Ekran i zhyttia" came in January and February 1990 in the context of nomination and registration of candidates for deputies to the Supreme Council of the Ukrainian SSR, the Kyiv City Council and the Radyanskyi submunicipal Council. Chronologically first among the called materials were reports on the 9th united plenum of the board plus the audit commission of the Ukrainian Association of Cinematographers and the conference of the labor collective of the Kyiv Dovzhenko Film Studios with nomination of candidates for deputies. Later the editorial board of the multi-copy newspaper published lists of candidates for deputies to the Supreme Council of the Ukrainian SSR and the Kyiv City Council received from circuit electoral commissions and showing the numbers and features of such candidates in some constituencies together with centers of city constituencies. During February 1990 there were printed electoral programs of employees of the Kyiv Film Studios who ran for the Kyiv City Council and Radyanskyi submunicipal Council. However, the coverage of issues of elections was stopped in the newspaper "Ekran i zhyttia" since March 1990, so there is no information in its issues about results of the elections. According to the results of research it's revealed that the coverage of preparation for 1990 elections and of their course covered the period from July 1989 to February 1990 mainly within the borders of the Radyanskyi district of Kyiv.

Key words: newspaper, "Ekran i zhyttia", elections, constituency, candidate, nomination, election program.

Постановка проблеми. У контексті дослідження київської міської специфіки парламентських і місцевих виборів 1990 р. зростає актуальність її відображення на шпальтах багатотиражних газет окремих установ та організацій м. Києва (Сорокін, 2021, с. 63), серед яких виділяється видання Київської кіностудії ім. О.П. Довженка «Екран і життя» (Вакульчук, Залізнюк, Швець (уклад.), 2017, с. 68).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст номерів указаної газети висвітлено в другому виданні праці М. Фількевича про історію згаданої кіностудії, де в межах підрозділу «Студійна багатотиражка» опубліковано матеріали від 28 серпня 1968 р. і 1 травня 1983 р. (Фількевич, 2006, с. 169–170). Утім наразі відсутнє дослідження багатотиражної газети «Екран і життя» саме в контексті висвітлення виборів 1990 р.

Метою статті є розкриття специфіки участі багатотиражної газети Київської кіностудії ім. О.П. Довженка «Екран і життя» у висвітленні парламентських і місцевих виборів 1990 р. у межах м. Києва.

Виклад основного матеріалу. Уперше проблематика парламентських і місцевих виборів 1990 р. порушується в газеті «Екран і життя» в номері від 3 липня 1989 р., де в межах рубрики «Районний прес-центр інформує» надруковано звіт про засідання ідеологічної комісії

Радянського райкому Комуністичної партії України (3 новими підходами..., 1989). На вказаному засіданні обговорювалося питання «Про підсумки виборів народних депутатів СРСР і завдання партійного ідеологічного активу по підготовці до виборів у республіканську, міську, районну Ради народних депутатів СРСР» (3 новими підходами..., 1989). За підсумками обговорення питання ідеологічна комісія рекомендувала парторганізаціям Радянського району м. Києва врахувати недоліки в інформаційному забезпеченні виборів народних депутатів СРСР 1989 р. (3 новими підходами..., 1989), сприяти вирішенню наявних соціально-економічних і суспільно-політичних проблем (3 новими підходами..., 1989), установити інформаційні стенди в межах підготовки до виборів та організувати обговорення законопроектів про вибори з подальшим роз'ясненням і вивченням виборчих законів (3 новими підходами..., 1989).

Особливістю газети «Екран і життя» стала відсутність інформації про обговорення законопроектів про вибори, що відбувалося в тотожних виданнях упродовж серпня-жовтня 1989 р. (Сорокін, 2021, с. 63), через що висвітлення підготовки до виборів 1990 р. у газеті «Екран і життя» відновилося лише в листопаді 1989 р. Так, у звіті про засідання парткому Київської

кіностудії ім. О.П. Довженка, розміщеному в номері «Екрану і життя» від 24 листопада 1989 р. (В парткомі студії, 1989), повідомлялося про перенесення зустрічі з першим секретарем Київського міськкому Компартії України (Лозицький, 2005, с. 114, 202) А. Корнієнком і схвалення політичної платформи Радянської районної партійної організації (В парткомі студії, 1989).

Новим явищем у контексті висвітлення згаданих виборів виявилось започаткування в грудні 1989 р. на прохання читачів газети «Екран і життя» спеціальної рубрики «Ваш вибір» (Фурсова, 1989). Першим матеріалом у її межах стало інтерв'ю кореспондента газети з юрисконсультом Київської кіностудії ім. О.П. Довженка Н. Фурсовою в номері від 18 грудня 1989 р. із роз'ясненнями стосовно строків висування кандидатів у народні депутати, суб'єктів означеного висування та їхньої мінімальної чисельності, можливої максимальної кількості номінованих кандидатів у депутати, неможливості висування кандидата в депутати місцевих рад за межами розташування суб'єкта висування (Фурсова, 1989). Також Н. Фурсова відзначила відсутність станом на середину грудня 1989 р. повідомлень про обговорення кандидатур у цехах і відділах кіностудії паралельно з рішенням парткому запропонувати її трудовому колективу обговорити можливість висування 3-х кандидатів у депутати: М. Мащенко до Верховної Ради Української РСР, С. Воробйова – до Київміськради й В. Халяпіна – до Радянської райради (Фурсова, 1989). Наприкінці публікації подано телефон однойменного з рубрикою довідкового бюро на чолі з її автором (Фурсова, 1989).

Уже в номері від 1 січня 1990 р. у межах рубрики «Ваш вибір» із підрубкою «Вся влада Радам» розміщено повідомлення про проведення ІХ об'єднаного пленуму правління та ревізійної комісії Спілки кінематографістів України із номінуванням кандидатів у депутати Верховної Ради Української РСР і Київміськради (Пленум СК України, 1990). Унаслідок останнього як кандидата в депутати до Верховної Ради Української РСР висунуто кінодраматурга В. Кузнецова (Пленум СК України, 1990), а до Київміськради – кінорежисера (Зубавіна, 2007, с. 49) Б. Савченка (Пленум СК України, 1990).

Уже в номері від 15 січня 1990 р. опубліковано звіт про проведення конференції трудового колективу Київської кіностудії ім. О.П. Довженка (Максимум довір'я, 1990). У звіті відзначено таку особливість названої конференції, як її проведення незадовго до завершення висування кандидатів у депутати – 3 січня 1990 р. (Максимум довір'я, 1990). Учасники названої конференції висували кандидата в депутати Верховної Ради Української РСР (Максимум довір'я, 1990). Вони мали номінувати одного з 2-х претендентів: директора Київської кіностудії ім. О.П. Довженка й кінорежисера (Зубавіна, 2007, с. 44) М. Мащенко та його колегу, також кінорежисера (Зубавіна, 2007, с. 31) О. Фіалка (Максимум довір'я, 1990). Цікавою обставиною розпочатого обговорення виявилось прихильне ставлення опонентів один до одного (Максимум довір'я, 1990). Під час обговорення кінорежисер (Зубавіна, 2007, с. 99) М. Засєєв підтримав кандидатуру М. Мащенко як рішучішу людину, а інший претендент – О. Фіалко, погодившись із думкою М. Засєєва, заявив про самовідвід (Максимум довір'я, 1990).

Поряд із основним текстом звіту опубліковано 2 повідомлення про висування кандидатів у депутати з боку інших суб'єктів (Максимум довір'я, 1990). Якщо в останньому з них лише з прив'язкою до місця роботи кандидата в депутати йшлося про номінування з боку Дарницької районної організації Української екологічної асоціації «Зелений світ» кінорежисера Київської кіностудії (Зубавіна, 2007, с. 21) Р. Сергієнка як кандидата в депутати Верховної Ради Української РСР у Березняківському виборчому окрузі № 2 (Максимум довір'я, 1990), то в першому повідомлялося про проведення зборів її виробничих підрозділів із метою висування кандидатів у депутати місцевих рад: заступника директора кіностудії С. Воробйова та голови ради трудового колективу В. Мельника до Київміськради, а також начальника технічного відділу В. Халяпіна та установника декорацій Л. Минка – до Радянської райради м. Києва (Максимум довір'я, 1990). Таким чином, упродовж січня 1990 р. в газеті «Екран і життя» повідомлено про висування як кандидатів у депутати 6 кандидатів, 1 із яких від районного осередку громадської організації до Верховної Ради Української РСР

і 5 – від конференції трудового колективу Київської кіностудії ім. О.П. Довженка та зборів її виробничих підрозділів до Верховної, міської та районних Рад народних депутатів у пропорції 1:2:2 (Максимум довір'я, 1990).

У номері від 29 січня 1990 р. у межах рубрики «Ваш вибір» і підрубрики «Вся влада Радам!» розпочато оприлюднення списків кандидатів у депутати (А хто ж суперники?, 1990). Перший із них стосувався кандидатів у депутати на республіканських виборах у межах Радянського виборчого округу № 16 (А хто ж суперники?, 1990). Він опублікований у відповідь на питання працівників Київської кіностудії ім. О.П. Довженка стосовно суперників М. Маценка (А хто ж суперники?, 1990). Після згадки 6 працівників Київської кіностудії ім. О.П. Довженка, що балотувалися по 2 до Верховної, Київської міської та Радянської районної рад народних депутатів, розпочинається перелік суперників М. Маценка (А хто ж суперники?, 1990). Загалом серед них названо 27 кандидатів у депутати по Радянському виборчому округу № 16 на виборах до Верховної Ради Української РСР (А хто ж суперники?, 1990). Їх перелік містив дані про прізвище, ім'я та по батькові, а також професійну діяльність у вигляді посади й місця роботи (А хто ж суперники?, 1990). Наведений список свідчить про переважання серед кандидатів чоловіків за наявності лише 1 жінки – завідувачки аптеки № 243 В. Стрій (А хто ж суперники?, 1990). Кожен із кандидатів за місцем роботи репрезентував окрему організацію або підприємство (А хто ж суперники?, 1990). Професійно найближчим до М. Маценка виявився головний режисер і художній керівник відділу концертних програм і фестивалів «Укрконцерту» Б. Шарварко (А хто ж суперники?, 1990). Також останнім серед кандидатів у межах виборчого округу вказано письменника та члена відповідного республіканського об'єднання О. Черногуза (А хто ж суперники?, 1990). Прикметно, що серед суперників М. Маценка було 6 директорів інших організацій: Київської нотної фабрики республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига» С. Забелін, Київського виробничого об'єднання із випуску безалкогольних напоїв «Росинка» А. Познанський, київського заводу світлочутливих матеріалів «Фотон» В. Золотін, державного проектного

інституту «Київський промбудпроект» В. Лимаренко, інституту підвищення кваліфікації керівних працівників і спеціалістів переробної промисловості Держагропрому УРСР Б. Матвієнко, Київського науково-дослідного інституту фармакології і токсикології І. Чекман (А хто ж суперники?, 1990). На вищих посадах перебували й деякі інші кандидати: керівник тресту «Київміськбуд-2» М. Руденко й керівник центру експлуатації радіоелектронного об'єднання і зв'язку Українського управління цивільної авіації А. Андрусак (А хто ж суперники?, 1990). 3 кандидати були представниками різних установ вищої освіти на взаємно відмінних посадах, нижчих за основну керівну: декан факультету журналістики Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка А. Москаленко, завідувач кафедри географії Київського педагогічного інституту імені М. Горького І. Половина, науковий керівник лабораторії інституту народного господарства імені Д.С. Коротченка О. Савченко й доцент Республіканської вищої школи управління агропрому О. Коцюба (А хто ж суперники?, 1990). Також у межах Радянського виборчого округу балотувалося 4 співробітники наукових і науково-дослідних установ, серед яких був науковий співробітник Інституту надтвердих матеріалів АН УРСР О. Лавринович, молодший науковий співробітник Київського науково-дослідного інституту отоларингології імені професора О.С. Коломійченка В. Діхтярук, 2 старші наукові співробітники: Інституту механіки АН УРСР В. Карлаш і науково-технічного комплексу Інституту технічної теплофізики АН УРСР Д. Костанчук, додатково до яких балотувалися 2 завідувачі відділів інститутів АН УРСР: Інституту геологічних наук АН УРСР В. Лялько й Інституту електродинаміки І. Волков (А хто ж суперники?, 1990). Серед суперників М. Маценка були наявні й 3 особи зі схожими науково-технічними посадами: головний інженер видавництва «Радянська Україна» Д. Вознюк, головний інженер проекту Київської філії Державного союзного проектного інституту «Союзмашпроект» В. Михайлик і головний технолог Київського верстатобудівного об'єднання С. Федорів (А хто ж суперники?, 1990). Серед представників робітничих професій у межах округу був висунутий лише електрик будівельного управління № 8 тресту «Київміськбуд» № 2 М. Дворковий

(А хто ж суперники?, 1990). В окрузі також балотувалося 2 представники компартійних і радянських органів: перший секретар Радянського райкому Компартії України М. Тищенко й начальник управління побутового обслуговування населення Київського міськвиконкому А. Андреев (А хто ж суперники?, 1990).

Важливим у контексті висвітлення місцевих виборів стало опублікування списків кандидатів у депутати Київміськради. Перші відповідні матеріали також надруковані під рубрикою «Ваш вибір» (У боротьбу вступили..., 1990), містячи передмову із зауваженням стосовно відмови Р. Сергієнку в реєстрації як кандидата в депутати Верховної Ради Української РСР окружною комісією Березняківського виборчого округу № 2 та подання апеляції до Центральної виборчої комісії (У боротьбу вступили..., 1990). Розміщена в номері від 12 лютого 1990 р. стаття містила 2 списки щодо виборчих округів № 242 та № 248 до Київміськради у межах Радянського району (Мужилко, 2011, с. 37) м. Києва зі структурою, тотожною до попереднього переліку (У боротьбу вступили..., 1990). Новою рисою свіжих списків була наявність указівки на їхні центри – Інститут театрального мистецтва й науково-виробниче об'єднання «Спектор» відповідно (У боротьбу вступили..., 1990). Загалом у межах 2-х виборчих округів було зареєстровано 21 кандидата з нерівномірним розподілом: 8 кандидатів балотувалося у виборчому окрузі № 242 і 13 – у виборчому окрузі № 248 (У боротьбу вступили..., 1990). Гендерна структура виборчого округу № 242 була тотожна структурі висвітленого парламентського, оскільки з-поміж жінок у ньому балотувалася лише заступниця директора об'єднання «Укрконцерт» Н. Белявіна, натомість у межах виборчого округу № 248 серед 13 кандидатів у депутати в ньому було 2 жінки: економіст виробничого об'єднання «Будшляхмаш» О. Бакун і начальниця групи проектного інституту «Союзмашпроект» Г. Кістірєва (У боротьбу вступили..., 1990).

У виборчому окрузі № 242 балотувалося 2 начальники підрозділів Київської кіностудії ім. О.П. Довженка: В. Мельник та О. Скидан (У боротьбу вступили..., 1990). Центр указанного виборчого округу представляв проректор Інституту театрального мистецтва В. Васильєв (У боротьбу вступили..., 1990). Також

у вказаному виборчому окрузі балотувалися 4 інші кандидати: завідувач відділу ради по вивченню продуктивних сил УРСР АН УРСР В. Максимчук, науковий співробітник Інституту геологічних наук АН УРСР В. Горбунов, головний інженер дослідного конструкторсько-технологічного бюро комплексу «Інститут технічної теплофізики» АН УРСР В. Ярошенко й заступник начальника відділу руху міського територіально-виробничого об'єднання автотранспорту М. Капшученко (У боротьбу вступили..., 1990).

У виборчому окрузі № 248 представником Київської кіностудії ім. О.П. Довженка був лише згадуваний раніше С. Воробйов (У боротьбу вступили..., 1990). За професійною структурою кандидатів у депутати вказаний виборчий округ відзначався більшим представництвом працівників промисловості й науки. Найбільш значну посаду серед претендентів на депутатський мандат від названого виборчого округу мав директор Київського експериментального заводу солодових екстрактів виробничого об'єднання «Росинка» В. Фролов (У боротьбу вступили..., 1990). Також серед кандидатів-чоловіків були начальник відділення контрольних приладів НВО «Електроприлад» А. Павлов і головний інженер інституту «Київський будпроект» В. Куликов (У боротьбу вступили..., 1990). Серед інших науково-технічних працівників серед кандидатів були представлені старший науковий співробітник НДІ мікроприладів НВО «Мікропроцесор» В. Татарчук та інженер Інституту гідромеханіки АН УРСР Д. Зволінський; 4 кандидати були робітниками: слюсар Київського заводу «Фотон» М. Кучменко, слюсар ВО «Будшляхмаш» М. Сальников, різальник металу того ж підприємства М. Сметана та водій об'єднання санітарного автотранспорту В. Трушковський (У боротьбу вступили..., 1990). Також у вказаному виборчому окрузі балотувався секретар Радянського райкому КПУ В. Мартинюк (У боротьбу вступили..., 1990).

У номері газети «Екран і життя» від 26 лютого 1990 р. опубліковано останній у виданні список кандидатів уже стосовно виборчого округу № 151 на виборах до Київміськради у межах Ленінського району (Мужилко, 2011, с. 37) м. Києва (Зареєстровані кандидатами, 1990). У ньому теж вказано центр – Міністерство легкої промисловості УРСР, а також без передмови

надруковано тотожні до попередніх дані про 14 кандидатів у депутати (Зареєстровані кандидатами, 1990). Перелік кандидатів саме вказаного виборчого округу опублікований через балотування в ньому вже згаданого Б. Савченка, причому вказаний перелік містив окрему згадку про наявність передвиборчої програми Б. Савченка з посиланням на номер газети «На екранах України» від 17 лютого 1990 р. (Зареєстровані кандидатами, 1990), де дійсно містилася відповідна програма (Савченко, 1990). У статевій структурі кандидатів у депутати Київміськради в межах виборчого округу № 151 загалом зберігалися диспропорції на користь кандидатів-чоловіків, проте наявні 3 жінки: головний бухгалтер кооперативу «РЕФА» Л. Левицька, секретар парткому Мінлеглапрому УРСР О. Салій і товаровознавець Київського центрального університету В. Строй (Зареєстровані кандидатами, 1990). У загальних рисах професійна структура кандидатів у депутати в межах вказаного виборчого округу відзначалася більшою різноманітністю та присутністю представників компартійно-радянських органів (Зареєстровані кандидатами, 1990). Зокрема, серед кандидатів опинилися начальник управління Держкомстату УРСР В. Компалов і головний спеціаліст Міністерства народної освіти УРСР В. Бруква, а також інструктор ідеологічного відділу Київського міськкому Компартії України П. Чуприна й заступник голови Ленінського райвиконкому Б. Андресюк (Зареєстровані кандидатами, 1990). З-поміж представників районної влади кандидатом у депутати в вказаному окрузі став заступник начальника Ленінського РВВС В. Масвський (Зареєстровані кандидатами, 1990). Також у виборчому окрузі № 151 зберігалася присутність серед кандидатів важливих науково-технічних працівників, зокрема головного архітектора проекту інституту «Курортбуд-проект» В. Гриневича, наукового співробітника науково-виробничого об'єднання «Сатурн» О. Кохна та начальника партії ВДНДПІтрансгаз В. Онищука (Зареєстровані кандидатами, 1990). За представленням робітників міський виборчий округ № 151 нагадував досліджений парламентський Радянський виборчий округ № 16, оскільки в вказаному міському окрузі єдиним кандидатом із-поміж звичайних працівників виявився робітник СРБУ «Київліфт-4» В. Міщенко (Зареєстровані кандидатами, 1990).

Упродовж лютого 1990 р. в газеті «Екран і життя» проявилася практика публікації передвиборчих програм. Зокрема, у номері від 12 лютого 1990 р. нижче від списків кандидатів у депутати Київміськради від виборчих округів № 242 і № 248 (У боротьбу вступили..., 1990) надруковано інтерв'ю з уже згадуваним кандидатом у депутати у виборчому окрузі № 242 В. Мельником під назвою «Програма – тимчасова позиція чи кредо?» (Мельник, Вікторов, 1990). Воно є важливим з огляду на згадку про рік народження кандидата – 1942 р., тобто наявність із високою ймовірністю віку 47 років, а також висловлені ним твердження (Мельник, Вікторов, 1990). Вони стосувалися нормалізації екологічної обстановки, широкого громадського сприяння правоохоронним органам включно зі створенням допоміжних громадських структур, необхідності активного вивчення громадської думки з боку Київміськради та відкритої публікації даних про вирішення житлової проблеми, слухності розширення співпраці Києва з містами вздовж р. Дніпра шляхом створення асоціації відповідних міст (Мельник, 1990). Також як перспективну мету в політиці перебудови В. Мельник назвав досягнення щасливого життя паралельно з відродженням традиційних цінностей. Наприкінці В. Мельник висловив думку про необхідність ширшої комерціалізації діяльності Київської кіностудії ім. О.П. Довженка (Мельник, Вікторов, 1990).

Уже в наступному номері від 26 лютого 1990 р. у межах рубрики «Ваш вибір» і підрубрики «Вся влада Радам» наявний виклад передвиборчої програми С. Воробйова з назвою «Від лозунгів – до конкретних справ» (Воробйов, Вікторов, 1990). Його програма супроводжувалася стислою біографією кандидата в депутати з його фотографією та вказівкою на його балотування у 248-му виборчому окрузі до Київміськради, включала 10 пунктів, зокрема передання Київміськраді всієї повноти влади, досягнення республіканської та регіональної економічної самостійності із захистом споживчого ринку від вивезення товарів, проведення екологічної експертизи міста й області з подальшою розробкою програми екологічного оздоровлення Києва і створенням дієвої служби контролю за якістю харчів, підвищення темпів житлового й цивільного будівництва завдяки скороченню промислового порядку із розвитком зон

відпочинку, звернення особливої уваги на розвиток дітей, зростання ефективності боротьби зі злочинністю, обмеження поточних пілг і пріоритет здорового глузду над ідеологічними приписами (Воробйов, Вікторов, 1990).

На продовження вказаної рубрики й підрубрики «Наші кандидати» в номері «Екрану і життя» від 26 лютого 1990 р. надруковано передвиборчу програму установника декорацій Київської кіностудії ім. О.П. Довженка Л. Минка як кандидата в депутати до Радянської райради в межах виборчого округу № 40 (Минко, 1990). Як і в попередньому випадку (Воробйов, Вікторов, 1990), опубліковано фотографію кандидата (Минко, 1990). Особливістю біографічної довідки Л. Минка була згадка про його виключення з лав Компартії України в 1969 р. через політичні переконання (Минко, 1990). Через належність Л. Минка до «Зеленого світу» й близькість до Народного Руху України розміщені матеріали отримали заголовок «Будемо рухатись» (Минко, 1990). Л. Минко артикулював прагнення боротися за екологічне та духовне відродження, а також навів основні пункти власної програми дій у разі обрання до Радянської райради: дотримання виключно українських законів, звільнення райради від компартійного впливу, вибори голови райвиконкому з-поміж депутатів райради, скорочення штатів райвиконкому, щотижневе вичерпне інформування з боку підприємств району про стан довкілля, посилення правоохоронних органів для кращої боротьби зі злочинністю, скасування привілеїв для чиновників (Минко, 1990). Окремо Л. Минко наголосив на складному екологічному становищі у виборчому окрузі власного балотування й необхідності співпраці з представниками сусідніх виборчих округів до Радянської райради № 41 і № 44 з ужиттям низки заходів, насамперед заміни застарілого транспортного складу трамваю, винесення за межі мікрорайону тролейбусного депо й таксопарку, побудови підземних переходів поблизу поточного місця розташування означеного депо та однієї з прохідних кіностудій, відселення мешканців одного зі старих гуртожитків із подальшим покращенням житлових умов (Минко, 1990). Насамкінець Л. Минко як найголовніший складник власної потенційної депутатської діяльності означив спілкування виборцями й задоволення їхніх запитів (Минко, 1990).

Останньою в межах рубрики «Вся влада Радам!» надруковано передвиборчу програму начальника технічного відділу Київської кіностудії ім. О.П. Довженка В. Халяпіна включно з його фотографією як кандидата в депутати Радянської райради у виборчому окрузі № 35 (Халяпін, 1990). Кандидат відзначив важливість і водночас суперечливість передвиборчої атмосфери, а також наголосив на важливості ухвалення закону щодо місцевого самоврядування як ключового для врегулювання дискусійних питань (Халяпін, 1990). На його думку, указаний закон мав забезпечити виборність виконавчих органів влади, фінансову самостійність райради з формуванням бюджету м. Києва «знизу», створення фонду райради та широке інформування мешканців про її діяльність (Халяпін, 1990).

Цікаво, що передвиборча програма В. Халяпіна мала розподіл на дві частини. Перша стосувалася здебільшого соціальних питань, друга ж – економічних (Халяпін, 1990). У межах першої частини висунуто гасла про створення незалежної екологічної експертизи з паспортизацією шкідливих підприємств, надання рівних можливостей для творчого розвитку, демократизацію освіти й дозвілля, створення умов для здійснення інтересів працівників і молоді, пріоритетність соціального обслуговування саме для дійсно злидених, облік житлової площі з контролем за її розподілом і диференціацією плати за житло, спрямування кооперативів на створення комфортних умов для мешканців Радянського району (Халяпін, 1990). У другій частині кандидат підкреслив важливість надання підприємствам дійсної самостійності, спрямування податкової політики на поліпшення районної інфраструктури, створення громадської експертизи щодо умов праці й екологічної безпеки, забезпечення самостійності трудових колективів із правом уважатися засновниками підприємств з арбітражем з боку райради (Халяпін, 1990). Сам В. Халяпін визначив наведені положення як власну громадянську позицію (Халяпін, 1990).

З березня 1990 р. публікації про вибори в газеті «Екран і життя» відсутні, що відрізняє її від низки синхронних видань (Сорокін, 2021, с. 66).

Висновки. Отже, газета Київської кіностудії ім. О.П. Довженка «Екран і життя» відзначалася увагою до підготовки та проведення

виборів 1990 р. у межах м. Києва в часовому проміжку із серпня 1989 р. по лютий 1990 р. з переважним наголосом на висуванні кандидатів у депутати рад 3-х рівнів від республіканської до районної насамперед у межах

Радянського району м. Києва. Поряд із тим досліджувана газета в контексті виборів 1990 р. вирізнялася увагою до передвиборних програм і біографій представників Київської кіностудії ім. О.П. Довженка.

Список використаних джерел:

1. А хто ж суперники? (1990). *Екран і життя : Орган парткому, профкому, комітету комсомолу та дирекції Київського ордена Леніна кіностудії імені О.П. Довженка*. № 5–6 (1843–1844). 29 січ. С. 1.
2. В парткомі студії (1989). *Екран і життя*. № 47–48 (1833–1834). 20 листоп. С. 1.
3. Вакульчук О.А., Залізничук О.С., Швець І.М. (уклад.) (2017). Київські газети 1941–1991 років у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: каталог. Київ : НБУВ. 568 с.
4. Воробійов С., Вікторов Л. (1990). Від лозунгів – до конкретних справ. *Екран і життя*. № 9–10 (1847–1848). 26 лют. С. 1.
5. З новими підходами. Із засідання ідеологічної комісії райкому партії (1989). *Екран і життя*. № 27–28 (1813–1814). 3 лип. С. 1.
6. Зареєстровані кандидатами (1990). *Екран і життя*. № 9–10 (1847–1848). 26 лют. С. 1.
7. Зубавіна І.Б. (2007). Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми, постаті. Київ : Фенікс. 296 с.
8. Лозицький В.С. (2005) Політбюро ЦК Компартії України: історія, особи, стосунки (1918–1991). Київ : Генеза. 368 с. : іл.
9. Максимум довір'я (1990). *Екран і життя*. № 3–4 (1841–1842). 15 січ. С. 1.
10. Мельник В.І., Вікторов Л. (1990). Програма – тимчасова позиція чи кредо? *Екран і життя*. № 7–8 (1845–1846). 12 лют. С. 1.
11. Минко Л. (1990). Будемо рухатись... *Екран і життя*. № 9–10 (1847–1848). 26 лют. С. 2.
12. Мужилко О. (2011). Влада міста Києва (1990–2011). Київ : Бужани. 146 с.
13. Пленум СК України (1990). *Екран і життя*. № 1–2 (1839–1840). 1 січ. С. 1.
14. Савченко Б. (1990). Я за радикальні зміни. *На екранах України : видання Спілки кінематографістів України і Головного управління кіновідеопрокату Міністерства культури УРСР*. № 7 (1624). 12 лют. С. 5.
15. Сорокін А. Участь газети «За сільськогосподарські кадри» у висвітленні підготовки, перебігу та результатів парламентських і місцевих виборів 1990 р. в м. Києві. *Літопис Волині*. 2021. № 25. С. 62–68.
16. У боротьбу вступили... (1990). *Екран і життя*. № 7–8 (1845–1846). 12 лют. С. 1.
17. Фількевич М.О. (2006). Довженківці. Сторінки нашої історії. 2-ге вид., доповн. Київ. 179 с.
18. Фурсова Н.П. (1989). Кандидатів назве колектив. *Екран і життя*. № 51–52 (1837–1838). 18 груд. С. 1.
19. Халіяпін В. (1990). Самоуправління – ключ до оздоровлення. *Екран і життя*. № 9–10 (1847–1848). 26 лют. С. 2.

References:

1. A khto zh supernyky? [And who are the rivals?] (1990). *Ekran i zhyttia : Orhan partkomu, profkomu, komitetu komsomolu ta dyrektzii Kyivskoho ordena Lenina kinostudii imeni O. P. Dovzhenka*. 1990. № 5–6 (1843–1844) [in Ukrainian].
2. V partkomi studii [Inside the party committee of the studio] (1989). *Ekran i zhyttia*. № 47–48 (1833–1834) [in Ukrainian].
3. Vakulchuk O.A., Zalizniuk O.S. & Shvets I.M. (Comps.) (2017). Kyivski hazety 1941–1991 rokov u fondakh Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: kataloh [Kyiv newspapers from 1941 to 1991 in funds of the Vernadsky National Library of Ukraine: catalogue]. Kyiv : NBUV [in Ukrainian].
4. Vorobiov S., Viktorov L. (1990). Vid lozunhiv – do konkretnykh sprav [From slogans to concrete actions]. *Ekran i zhyttia*. № 9–10 (1847–1848) [in Ukrainian].
5. Z novymy pidkhodamy. Iz zasidannia ideolohichnoi komisii raikomu partii [With new approaches. From the meeting of the ideological commission of the district committee of the party] (1989). *Ekran i zhyttia*. № 27–28 (1813–1814) [in Ukrainian].
6. Zareiestrovani kandydatamy [Registered as candidates] (1990). *Ekran i zhyttia*. № 9–10 (1847–1848) [in Ukrainian].
7. Zubavina I.B. (2007). Kinematohraf nezaleznoi Ukrainy: tendentsii, filmy, postati [The cinema of independent Ukraine: trends, films, personalities]. Kyiv : Feniks [in Ukrainian].

8. Lozyskyi V.S. (2005). Politbiuro TsK Kompartii Ukrainy: istoriia, osoby, stosunky (1918–1991) [The political bureau of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine: history, personalities, relations (1918–1991)]. Kyiv : Heneza. 368 s. : il. [in Ukrainian].
9. Maksymum dovir'ia [Maximum trust] (1990). *Ekran i zhyttia*. 1990. № 3–4 (1841–1842) [in Ukrainian].
10. Melnyk V.I., Viktorov L. (1990). Prohrama – tymchasova pozytsiia chy kredo? [The program – the temporary position or the creed]. *Ekran i zhyttia*. № 7–8 (1845–1846) [in Ukrainian].
11. Mynko L. (1990). Budemo rukhatys... [We will move]. *Ekran i zhyttia*. № 9–10 (1847–1848) [in Ukrainian].
12. Muzhylko O. (2011). Vlada mista Kyieva (1990–2011) [Kyiv City Government (1990–2011)]. Kyiv : Buzhany.
13. Plenum SK Ukrainy [The plenum of the Ukrainian Association of Cinematographers] (1990). *Ekran i zhyttia*. № 1–2 (1839–1840) [in Ukrainian].
14. Savchenko B. (1990). Ya za radykalni zminy [I support a radical change]. *Na ekranakh Ukrainy : Vydannia Spilky kinematohafstiv Ukrainy i Holovnoho upravlinnia kinovideoprokatu Ministerstva kultury URSSR*. № 7 (1624) [in Ukrainian].
15. Sorokin A. Uchast hazety «Za silskohospodarski kadry» u vysvitleni pidhotovky, perebihu ta rezultativ parlamentskykh i mistsevykh vyboriv 1990 r. v m. Kyievi [The participation of the newspaper «Za sil's'kohospodars'ki kadry» in the coverage of preparations for, holding of and results of 1990 parliamentary and local elections in Kyiv]. *Litopys Volyni*. 2021. № 25. S. 62–68 [in Ukrainian].
16. U borotbu vstupyly... [They joined the struggle] (1990). *Ekran i zhyttia*. № 7–8 (1845–1846) [in Ukrainian].
17. Filkevych M.O. (2006). Dovzhenkivtsi. Storinky nashoi istorii [Dovzhenko's successors. Pages of our history]. 2nd ed., ext. Kyiv, 2006 [in Ukrainian].
18. Fursova N.P. (1989). Kandydativ nazve kolektyv [Candidates will be named by the collective]. *Ekran i zhyttia*. № 51–52 (1837–1838) [in Ukrainian].
19. Khaliapin V. (1990). Samoupravlinnia – kliuch do ozdorovlennia [Self-government is the key to the improvement]. *Ekran i zhyttia*. № 9–10 (1847–1848) [in Ukrainian].